

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ.

В статтє говоритя о необходимости формирования внутренней культуры будущих учителей. Акцентируется внимание на стратегии развития образования в контексте культуры.

In this article it is spoken about necessity of formation of internal culture of the future teachers. It is offered to consider development of education in a context of culture.

Проблема вдосконалення культури майбутніх вчителів належить до числа тих педагогічних проблем, які з часом не втрачають свої актуальності. Але якщо сама проблема завжди актуальна, то її компоненти на кожному культурно-історичному етапі розвитку суспільства характеризуються по-різному.

Мета нашої статті полягає в систематизації нових підходів щодо формування культури майбутніх вчителів.

Сьогодні потребує „формування людини культури”. Фундаментальність цієї задачі зумовлена:

- переходом від техногенної до антропогенної цивілізації;
- зміною ціннісних орієнтацій у бік гуманізації всіх сфер життєдіяльності світового товариства;
- переосмисленням сутності людини як „міри всіх речей”, її ролі в культурному перетворенні суспільства.

Спираючись на тезу про освіту і виховання як „процес формування людини культури”, культурологія разом з філософією, теорією та історією культури набуває статус загальної методологічної рамки, використання якої дозволяє по-новому інтерпретувати цілу низку педагогічних явищ та процесів і прогнозувати стратегію розвитку освіти на перспективу в контексті розвитку культури.

В останні десятиріччя простежується тенденція посилення культурологічного компонента в освіті. З цих позицій основи культури, елементи культури повинні організувати ядро поновленого змісту освіти і розвивати в студентів культуру діяльності, культуру мислення, культуру спілкування, етичну культуру, естетико-художню культуру, політичну, психологічну та фізичну культуру.

Розробка особистісно-орієнтованого підходу у формуванні культури майбутнього вчителя – багатоаспектна теоретична і практична проблема, складність якої зумовлена тим, що особистість – найскладніше утворення світу і водночас – суб’єкт перетворення цього світу і самої себе.

З огляду на стан дослідження проблеми формування культури особистості в сучасній психології та педагогіці майже всі необхідні психолого-педагогічні компоненти особистісного підходу потребують

подальшого опрацювання чи корекції в різних аспектах і узгодження одного з іншим у цілісному контексті.

Гуманістичну традицію возвеличення людини, вдосконалення її внутрішньої культури пов'язують з роботами грецьких та римських філософів (Сократа, Платона, Аристотеля, Плутарха, Сенеки та інших). Епоха Відродження - час розквіту гуманізму та подолання релігійно-канонічних систем - пов'язана з іменами Т. Мора, Т. Кампанелли, Ф.Рабле, Я.Коменського. Вони вважали людину найвищою цінністю. Пізніше мислителі нового часу висунули ідею вільного виховання, яке дає особистості можливість розвивати свої природні здібності (М.Монтень, Ж.Ж.Руссо, Л.Толстой). У вітчизняній педагогіці гуманістична традиція була представлена роботами К.Ушинського, Г. Сковороди, С. Русової.

У сучасній науці з проблемою особистісного підходу пов'язують імена А.Маслоу, Дж.Олпорта, К.Роджерса, Е.Фрома, К.Гольдштейна, К.Хорні та ін.

Питання необхідності врахування індивідуальних особливостей у формуванні культури особистості неодноразово піднімалось відомими психологами та педагогами (В.О. Сухомлинський, Г.С. Костюк, І.Д.Бех, І.А.Зязюн, І.С.Кон, А.В.Петровський, В.В.Давидов, І.С.Якиманська, О.Г.Асмолов, С.В.Кульневич, Є.В.Бондаревська, О.Г. Мороз, Л.В.Кондрашова та ін.).

Вища школа, її стан, тенденції, перспективи розвитку, аналіз зарубіжної та вітчизняної практики переконують у тому, що зміни в системі освіти та безпосередньо у вищій школі вимагають переоцінки традиційних підходів у використанні технологій виховної взаємодії педагогів та студентів. Реформу вищої школи можна вважати повною, якщо буде сформована гуманна, активна, творча, цілісна особистість майбутнього вчителя.

Посткласична педагогіка сформулювала принципи зв'язку освіти і культури (С.І Гессен), цілісності освітнього процесу, єдності культурних вражень, підтримки індивідуальності (В.В Розанов), свободи, пріоритету виховання та інші, які логічно виводилися з розуміння освіти як культурологічного процесу.

Спіраючись на ці принципи, ми пропонуємо розглядати освіту як частину культури, яка, з одного боку, живиться нею, а з іншого – впливає на збереження та розвиток її через людину. Щоб забезпечити рух людини до загальнолюдських цінностей та ідеалів культури, освіта повинна мати культурологічний характер. Це означає, що основним методом її проектування та розвитку повинен стати культурологічний особистісний підхід, який вимагає орієнтації всіх компонентів освіти на культуру та людину як творця і суб'єкта, здібного до культурного саморозвитку.

Компонентами культурологічного підходу в особистісно

орієнтованій освіті, як зазначають Е.В. Бондаревська, Л.В. Кондрашова, с:

- ставлення до особистості як до суб'єкта життя, здібного до культурного саморозвитку та самозміни;
- ставлення до педагога як посередника між особистістю та культурою, здібного надати допомогу і підтримку кожній особистості в її індивідуальному самовизначенні у світі культурних цінностей;
- ставлення до освіти як до культурного процесу, рухомою силою якого є пошук особистісного сенсу, діалог та співпраця його учасників у досягненні мети культурного саморозвитку;
- ставлення до вищої школи як до цілісного культурно-освітнього простору, де живуть і створюються культурні зразки спільного життя;
- участь в культурних подіях, творення культури та виховання людини культури.

Культурологічна особистісно орієнтована освіта – це освіта, центром якої є людина, яка пізнає і творить культуру шляхом діалогічного спілкування, обміну думками, створенням індивідуально та колективно „творів”. Це освіта, яка забезпечує особистісно-смысловий розвиток кожного майбутнього вчителя, підтримує індивідуальність, неповторність кожної особистості, спираючись на її здібності до культурного саморозвитку та змін.

Освіта у ставленні до студента, на думку провідних науковців, повинна виконувати такі функції:

- допомогти досягнути цінності та сенсу життя;
- допомогти розвитку як людини культури та ціннісної особистості;
- підтримати індивідуальність та творчу неповторність.

Особистісний напрямок освітнього процесу впливає на цінності гуманістичної педагогічної культури, якими є:

- не знання, а особистісні мотиви учіння;
- не окремі вміння та навички, а індивідуальні особливості, самостійна навчальна діяльність та життєвий досвід особистості;
- не педагогічні вимоги, а педагогічна підтримка та турбота, співпраця та діалог студента і педагога;
- не об'єм знань, не кількість засвоєної інформації, а цілісний розвиток, саморозвиток та професійне зростання студента.

У контексті розглянутого, важливими умовами формування духовної культури особистості майбутнього вчителя є широке використання в діяльності педагогів та студентів різноманітних культурних цінностей, врахування національних традицій у вихованні та навчанні, створення нового, гуманного середовища, засвоєння загальнолюдських цінностей світової та національної культури з використанням сучасних технологій.

Література:

1. Бондаревская Е.В. Теория и практика личностно-ориентированного

образования.- Ростов-на-Дону., 2000.

2. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования //Педагогика.-1997.-№4

3. Кондратова Л.В. Процесс обучения в высшей школе.- Кривой Рог. 2001.

4. Кульневич С.В. Педагогика личности от концепций до технологий: Учеб.- практич. пособие.- Ростов-на-Дону., 2001.

А.В. Торхова

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ЯВЛЕНИЕ КАК ОБЪЕКТ ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье уточняются понятие и структура профессионального педагогического явления, на основе сопоставления различных точек зрения рассматриваются характеристики данного феномена. Педагогическое явление соотносится с реальностью, действительностью и бытием. В структуре педагогического явления выделяются целенаправленное взаимодействие педагога и ученика, средства образования и образовательная среда. Подчеркивается, что вне учета закономерной связи всех компонентов педагогического явления невозможно получить достоверные результаты исследования.

The definition and structure of a professional pedagogical phenomenon are defined more precisely in the article. On the basis of different points of view the characteristic features of the phenomenon are viewed upon. The pedagogical phenomenon is correlated with practicability, reality and mode of life. A target interrelation between a teacher and a student, means of education and educational environment are singled out in the structure of a pedagogical phenomenon. It is emphasised that it is impossible to get the authentic results of the research without all the components of the pedagogical phenomenon regularly being taken into account.

Объектом любого педагогического исследования выступает педагогическое явление. Что понимается под педагогическим явлением? Мы вынуждены констатировать, что этому вопросу в педагогике уделяется недостаточно внимания. К числу немногих работ, в которых предпринимается попытка преодолеть мнимую ясность понятия «педагогическое явление», относятся работы И.А.Колесниковой [4], В.В.Краевского [5], Ю.Н.Кулюткина [9], Л.А.Левшина [6], А.Б.Орлова [10], Ю.В.Сенько [14], Я.Скалковой [15], Н.Е.Щурковой [19] и других. Зачастую это понятие употребляется, как само собой разумеющееся, как устоявшийся и однозначно понимаемый в педагогике термин. Но исследование показывает, что этого однозначного понимания пока не наблюдается. Мы полагаем, что, лишь обратившись к терминологическому значению и проанализировав его, можно ставить вопрос о скрытой сущности явления, которое отражает понятие.

Не претендуя на исчерпывающее определение педагогического явления (это просто невозможно), попытаемся выделить и обосновать